

STÖDET TILL EKOLOGISK PRODUKTION

Ekologisk produktion skiljer sig från sedvanlig lantbruksproduktion i det, att i produktionen inte används konstgödsel eller syntetiska växtskyddsmedel. Skördarna är av den anledningen mindre än vid sedvanlig produktion. Det påföljande inkomstbortfallet kompenseras genom att till odlarna betalas stöd till ekologisk produktion, som hör till lantbrukets specialstöd inom miljöstödet. År 2002 betalades nära 17 miljoner euro som stöd till ekologisk produktion.

Syftet med revisionen var att klargöra hur det statliga stödet fungerar i den ekologiska produktionen. Vid revisionen ställdes frågan huruvida målsättningarna för den ekologiska produktionen har kunnat främjas med det centrala verktyget dvs. det finansiella stödet. Revisionen baserade sig på intervjuer och skriftligt material. Vid revisionen gjordes också en enkät bland odlare som idkar ekologisk produktion och enkäten kompletterades med telefonintervjuer.

Vid revisionen framgick att tre slags målsättningar är knutna till den ekologiska produktionen: en större ekologiskt odlad åkerareal, tillgodoseende av konsumenternas efterfrågan samt ett bättre tillstånd för miljön. Den måluppställning som framgår av dokumenten var emellertid inte entydig. Inte heller av jord- och skogsbruksministeriet erhöles under revisionens gång fullständig klarhet i målsättningarna eller deras inbördes avvägning. Ministeriet borde därför klargöra stödets målsättningar och deras inbördes viktighetsordning.

Också andra problem var förknippade med måluppställandet. Areamålsättningen hade inte motiverats med vilken nytta med att uppnå målet skulle vara. Att utöka arealen kan inte ses som ett egenvärde i sig. Enligt målsättningen borde den ekologiskt odlade åkerarealen år 2006 utgöra minst 10 procent och år 2010 minst 15 procent av den totala odlingsarealen. Ökningen av åkerarealen har emellertid

under senare år avtagit så, att målsättningarna inte kommer att uppnås. År 2003 var procenttalet 7,2.

Problemet med målsättningen att tillgodose konsumenternas efterfrågan är att efterfrågans nivå alltid beror på priserna, och detta samband hade inte granskats tillräckligt klart vid måluppställandet. Dessutom borde målsättningen ha motiverats antingen med skapande av fungerande produktionsstrukturer i initialskedet för ett nytt slags produktion, eller genom att ange orsaker till varför det är skäl att ge också ett mera permanent specialstöd till konsumtionen.

Tillgång på ekologiska produkter förutsätter att hela produktionskedjan fungerar. I detta nu har de gårdar som idkar ekologisk produktion drabbats av avsättningssvårigheter och en del av odlarna överväger att överge detta produktions sätt. Även om ekologisk produktion idkas på 7,2 procent av den totala åkerarealen är andelen för ekologiskt producerade livsmedel endast ca en procent av den totala marknaden för livsmedel. Även om den lägre skördenivån beaktas kan det konstateras, att stödet till ekologisk produktion har varit ineffektivt då det gällt att tillgodose konsumenternas efterfrågan.

Till detta har för sin del bidragit att den ekologiska egenskapen försvunnit, dvs. att produktionen förlorar sin status som ekologisk i något skede av produktionskedjan och inte längre uppfyller de krav som ställs på en ekologisk produktion. Enligt revisionen är det endast på en fjärdedel av gårdarna som ekologiska egenskaper inte alls går förlorade. Det ringa antalet husdjur inom ekologisk produktion leder förutom till avsättningssvårigheter också till betydande förluster av ekologiska egenskaper. Det ekologiskt producerade fodret måste för det mesta ges åt djur som föds upp inom sedvanlig produktion.

På basis av revisionen är det svårt att ta ställning till hur den miljömässiga målsättningen har förverkligats. Forskningen på området har inte gett entydiga resultat beträffande miljönyttan av ett ekologiskt produktions sätt. Den största miljönyttan skulle enligt forskningen uppnås med ett samarbete mellan husdjurs- och växtproduktion. Stödsystemet har emellertid inte främjat en sådan verksamhet, emedan djurproduktionen hittills inte har omfattats av stödet.